

УДК 343.851

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2021.2.24>

ШАЛАЙ А.М.

**ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ І МИТНІ ОРГАНИ УКРАЇНИ:
ПРОБЛЕМА ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ В КОНТЕКСТІ ЗАПОБІГАННЯ
КОНТРАБАНДИ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН,
ЇХ АНАЛОГІВ ЧИ ПРЕКУРСОРІВ**

**SURVEY ACTIVITIES AND CUSTOMS AUTHORITIES OF UKRAINE:
THE PROBLEM OF LEGISLATIVE REGULATION IN THE CONTEXT PREVENTION
OF SMUGGLING OF NARCOTIC DRUGS, PSYCHOTROPIC SUBSTANCES,
THEIR ANALOGUES OR PRECURSORS**

Актуальність статті полягає в тому, що запобігання контрабанді наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів займає особливе місце в системі протидії злочинності, оскільки ці діяння загрожують не тільки національній, але й міжнародній безпеці, незалежно від того, вчинені ці діяння транснаціональними організованими злочинними угрупованнями або однією фізичною особою. Глобальна проблема збільшення масштабів незаконного обігу наркотиків викликає занепокоєння у більшості цивілізованих держав світу. Виключення не становить і наша країна. Проте найбільшою загрозою є збільшення контрабанди наркотиків і зростання ролі України як транзитної території для їх переміщення. Основною причиною предметної уваги території нашої держави, з боку міжнародних злочинних угруповань наркобізнесу, є вигідне географічне розташування, розвинута інфраструктура морських та повітряних портів. Запобігання контрабанді наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів вимагає перш за все кардинального вдосконалення системи координації діяльності всіх структур, зокрема митних органів України. Особливу увагу, на наш погляд, необхідно приділяти координації органів, наділених правом здійснення оперативно-розшукової діяльності. У статті досліджується проблематика законодавчого регулювання можливості здійснення оперативно-розшукової діяльності митними органами України у контексті запобігання контрабанді наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів. Наголошено, що застосування термінів «боротьба», «запобігання», «протидія» не може позбавити митні органи законодавчої можливості здійснювати оперативно-розшукову діяльність. Зроблено висновок, що законодавчий дозвіл на здійснення оперативно-розшукової діяльності, що закріплений у ст. 5 чинного Закону України «Про оперативну розшукову діяльність», знайшов своє пряме відображення у п. 28 ст. 4 чинного Положення про Державну митну службу України, що затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 227, проте не було вжито організаційних заходів для практичної реалізації такої діяльності.

Ключові слова: митні органи, оперативно-розшукова діяльність, контрабанда наркотичних засобів, запобігання, протидія.

The relevance of the article is that the prevention of smuggling of narcotic drugs, psychotropic substances, their analogues or precursors has a special place in the system of combating crime, as these acts threaten not only national but also international security, regardless of whether these acts are committed by transnational organized criminals, groups or one individual. The global problem of increasing drug trafficking is a concern in most civilized countries. Our country is no exception. However, the biggest threat is the increase in drug smuggling and the growing role of Ukraine as a transit area for their movement. The main reason for the objective attention of the territory of our state, by

international criminal groups of the drug business, is the favorable geographical location, developed infrastructure of sea and air ports. Prevention of smuggling of narcotic drugs, psychotropic substances, their analogues or precursors requires, first of all, a radical improvement of the system of coordination of activities of all structures, including the customs authorities of Ukraine. In our opinion, special attention should be paid to the coordination of bodies endowed with the right to carry out operational and investigative activities. The article examines the issue of legislative regulation of the possibility of operational and investigative activities by the customs authorities of Ukraine in the context of preventing the smuggling of narcotic drugs, psychotropic substances, their analogues or precursors. It is emphasized that the use of various terms “fight”, “prevention”, “counteraction” can not deprive the customs authorities of the legislative opportunity to carry out operational and investigative activities. It is concluded that the legislative permission to carry out operational and investigative activities, which is enshrined in Art. 5 of the current Law of Ukraine “On operational search activities”, is directly reflected in paragraph 28 of Art. 4 of the current Regulation on the State Customs Service of Ukraine, approved by the resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of March 6, 2019 № 227, but no organizational measures were taken for the practical implementation of such activities.

Key words: *customs authorities, operative-search activity, drug smuggling, prevention, counteraction.*

Вступ. Запобігання контрабанді наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів займає особливе місце в системі протидії злочинності, оскільки ці діяння загрожують не тільки національній, але й міжнародній безпеці, незалежно від того, вчинені ці діяння транснаціональними організованими злочинними угрупованнями або однією фізичною особою.

Глобальна проблема збільшення масштабів незаконного обігу наркотиків викликає занепокоєння у більшості цивілізованих держав світу. Виключення не становить і наша країна. Проте найбільшою загрозою є збільшення контрабанди наркотиків і зростання ролі України як транзитної території для їх переміщення. Основною причиною предметної уваги території нашої держави з боку міжнародних злочинних угруповань наркобізнесу є вигідне географічне розташування (спільний кордон з ЄС, вихід до Чорного і Азовського морів), розвинута інфраструктура морських та повітряних портів [1, с. 114].

Запобігання контрабанді наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів вимагає перш за все кардинального вдосконалення системи координації діяльності всіх структур, зокрема митних органів України. Особливу увагу, на наш погляд, необхідно приділяти координації органів, наділених правом здійснення оперативно-розшукової діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Незважаючи на всю актуальність і важливість запобігання контрабанді наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів митними органами України, проблематиці законодавчого регулювання оперативно-розшукової діяльності приділено недостатньо уваги.

Грунтовні роботи А.М. Волощука, А.А. Музики, О.М. Омельчука, Ю.Г. Пономаренко, І.Л. Рудницького, С.О. Сороки, Є.В. Фесенка, В.О. Хоми, В.І. Царенка здебільшого присвячені загальним питанням протидії обігу наркотичних засобів, а також кримінально-правовим проблемам протидії контрабанді. Особливої уваги, на наш погляд, в межах проблеми, що досліджується заслуговують роботи Л.М. Дорофєєвої «Здійснення ОРД митними органами: правові можливості та організаційна неспроможність» (2020 р.) [2], а також В.О. Хоми та В.В. Зайця «Інституційна спроможність Митної служби України: правоохоронний аспект» (2020 р.) [3].

Постановка завдання. На основі комплексного аналізу ефективності запобігання контрабанді наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів митними органами України виявити законодавчу та інституційну можливості (неможливості) здійснення оперативно-розшукової діяльності цими органами, а також внести відповідні зміни до чинного законодавства.

Результати дослідження. У ст. 5 Закону України «Про оперативну розшукову діяльність» від 18 лютого 1992 року № 2135 наведено вичерпний перелік підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність. Проведення оперативно-розшукової діяльності іншими підрозділами, підрозділами інших міністерств, відомств, громадськими, приватними організаціями та особами забороняється.

Зокрема, оперативно-розшукова діяльність здійснюється оперативними підрозділами «органів доходів і зборів – оперативними підрозділами податкової міліції та підрозділами, які ведуть боротьбу з контрабандою» (ст. 5 Закону України «Про оперативну розшукову діяльність») [4]. Це формулювання з'явилося у законодавстві в результаті прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з проведенням адміністративної реформи» від 4 липня 2013 року № 406 [5].

На наш погляд, доцільно з'ясувати співвідношення таких категорій, як «митні органи України» та «органи доходів і зборів».

Так, відповідно до Закону України «Про внесення змін до Митного кодексу України у зв'язку з проведенням адміністративної реформи» від 4 липня 2013 року № 405 [6], у Митному кодексі України [7] слова «митний орган» замінено словами «орган доходів і зборів» у всіх відмінках та числах, слова «митна служба України», «митна служба» в усіх відмінках і числах замінено словами «органи доходів і зборів».

Отже, співставлення законів № 405 та № 406 від 4 липня 2013 року дає нам однозначну відповідь, що на момент внесення змін до ст. 5 Закону України «Про оперативну розшукову діяльність» митні органи були перейменовані у органи доходів і зборів. На законодавчому рівні підрозділам органів доходів і зборів (перейменованих митних органів), які ведуть боротьбу з контрабандою, дозволялось здійснювати оперативно-розшукову діяльність.

Необхідно зазначити, що, відповідно до Закону України «Про внесення змін до Митного кодексу України та деяких інших законодавчих актів України у зв'язку з проведенням адміністративної реформи» вже від 14 січня 2020 року № 440 [8], у Митному кодексі України слова «орган доходів і зборів» у всіх відмінках та числах замінено словами «митний орган». Проте відповідні зворотні «термінологічні» зміни до ст. 5 Закону України «Про оперативну розшукову діяльність», як це відбулося у 2013 році, внесені не були.

На наш погляд, це може свідчити або про несистемний підхід (помилку) сьгоднішнього законодавця у законотворчій роботі, або про умисне небажання вносити відповідні зміни.

Отже, пропонуємо внести відповідні зміни до ст. 5 Закону України «Про оперативну розшукову діяльність», термінологічно привевши її до чинного законодавства (це якщо ми будемо вважати, що законодавець просто «помилився»). А саме фразу «органів доходів і зборів – оперативними підрозділами податкової міліції та підрозділами, які ведуть боротьбу з контрабандою» розділити на дві окремі складові, одну з яких викласти у редакції «митних органів – підрозділами, які ведуть боротьбу з контрабандою». Або взагалі виключити цей орган із ст. 5 Закону України «Про оперативну розшукову діяльність», якщо законодавець не бажає щоб він здійснював оперативно-розшукову діяльність.

Необхідно зазначити, що словосполучення «органи доходів і зборів» продовжує використовуватися не тільки в Законі України «Про оперативну розшукову діяльність», а, наприклад, й у чинному Законі України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю». Так, відповідно до п. в ч. 3 ст. 5 зазначеного Закону, до державних органів, які беруть участь у боротьбі з організованою злочинністю, належать органи доходів і зборів, органи Державної прикордонної служби України та органи державного фінансового контролю [9].

У цьому контексті стаття 18 «Обов'язки державних органів, що мають контрольні повноваження» Закону цікава не тільки за змістом, а й за термінологією. Так, у ч. 1 перелічуються загальні обов'язки, в тому числі «митних органів України», по боротьбі з організованою злочинністю. А у ч. 2 цієї статті знов використовується словосполучення «органи доходів і зборів», які серед іншого зобов'язані: надавати необхідну допомогу при проведенні оперативно-розшукових заходів у зоні митного контролю; за дорученням спеціальних органів із боротьби з організованою злочинністю забезпечувати контрольовані поставки наркотичних і психотропних засобів, а також зброї та інших предметів, що використовуються організованими злочинними групами й угрупованнями з метою контрабанди [9].

Отже, необхідно внести зміни і до Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» щодо заміни словосполучення «органи доходів і зборів».

Відповідно до Положення про Державну митну службу України, що затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 227, Держмитслужба відповідно до покладеного на неї завдання із забезпечення реалізації державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування законодавства з питань митної справи, запобігання та протидії контрабанді, боротьби з порушеннями митних правил, організовує та провадить відповідно до закону оперативно-розшукову діяльність та здійснює контроль за її провадженням

оперативними підрозділами Держмитслужби та її територіальних органів, які ведуть боротьбу з контрабандою; взаємодіє в межах повноважень, визначених законом, з іншими органами, що провадять таку діяльність (п. 28 ст. 4) [10].

Отже, законодавчий дозвіл на здійснення оперативно-розшукової діяльності, що закріплений у ст. 5 чинного Закону України «Про оперативну розшукову діяльність», знайшов своє пряме відображення у чинному Положенні про Державну митну службу України, що затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 227.

Відповідно до ст. 41 «Оперативні підрозділи» Кримінального процесуального кодексу України оперативні підрозділи органів Національної поліції, органів безпеки, Національного антикорупційного бюро України, Державного бюро розслідувань, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового і митного законодавства, органів Державної прикордонної служби України, органів, установ виконання покарань та слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби України здійснюють слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії в кримінальному провадженні за письмовим дорученням слідчого, прокурора [11].

Л.М. Дорофєєва зазначає, що з 2013 року (внесені зміни до ст. 5 Закону України «Про оперативну розшукову діяльність») не було вжито організаційних заходів для практичної реалізації такої діяльності: з одного боку, підрозділи митниці, «які ведуть боротьбу з контрабандою», на думку вченої, в структурі відсутні, а з іншого – боротьба з контрабандою є загальним завданням всієї системи митної служби. І хоча митні органи України зазнали ряд організаційних та функціональних реформ, як в складі Міндоходів, так в Державній фіскальній службі, проте спеціалізовані підрозділи (оперативні в розумінні кримінального процесуального законодавства) створені так і не були; не було внесено змін у митне законодавство, як і не видано підзаконних нормативних актів, які б визначали спеціальний порядок здійснення такого роду діяльності та коло посадових осіб митниці, уповноважених на її проведення [2, с. 86–87].

В.О. Хома, В.В. Заяц зазначають, що ст. 9 Митного кодексу 1991 року та ст. 11 Митного кодексу 2002 року серед завдань митних органів передбачали «боротьбу з контрабандою та порушеннями митних правил», проте ст. 544 Митного кодексу 2012 року використовує формулювання «запобігання та протидія контрабанді, боротьба з порушеннями митних правил на всій митній території України». Отже, вчені наголошують, що чинний Митний кодекс України націлює митні органи України на боротьбу тільки з порушеннями митних правил, стосовно ж контрабанди – на запобігання та протидію їй [3, с. 92–93].

Дослідники зауважують, що «якщо первісна структура апарату відновленої у 2019 р. Державної митної служби України передбачала у своєму складі департамент запобігання та протидії контрабанді та порушенням митних правил, то введена замість неї у травні 2020 р. оновлена структура – департамент протидії митним правопорушенням [3, с. 93]. Проте відповідно до офіційного сайту Державної митної служби України на сьогодні (2021 р.) у її складі існує департамент боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил [12].

На думку В.О. Хоми та В.В. Зайця, жодна з наведених назв цього департаменту як за змістом напрямків, так і за предметом дій достатнім чином не кореспондується з наведеними у Митному кодексі правоохоронними завданнями митних органів України. Вчені зробили висновок, що можливість використання митними органами України заходів оперативно-розшукової діяльності допускається стосовно їхньої боротьби саме з контрабандою за відсутності такого завдання у чинній редакції Митного кодексу [3, с. 93].

На наш погляд, застосування різних термінів, таких як «боротьба», «запобігання», «протидія», не може позбавити митні органи законодавчої можливості здійснювати оперативно-розшукову діяльність. Що стосується висновку В.О. Хоми та В.В. Зайця, що митні органи, згідно зі ст. 544 Митного кодексу, не уповноважені саме на боротьбу з контрабандою [3, с. 95], то, на наш погляд, використання термінів «запобігання» та «протидія» в чинному Митному кодексі може бути обумовлено сучасними тенденціями щодо пріоритетного їх використання (домінування, заміни) відносно терміну «боротьба» в кримінології на сучасному етапі.

Вважаємо за потрібне з'ясувати, як функціонують (функціонували) підрозділи органів доходів і зборів (митних органів), які ведуть боротьбу з контрабандою. Тобто як виконується Положення про Держмитслужбу в частині «організовує та провадить відповідно до закону оперативно-розшукову діяльність та здійснює контроль за її провадженням оперативними підрозділами Держмитслужби та її територіальних органів, які ведуть боротьбу з контрабандою».

На сайті Верховної Ради України в розділі «Законодавство України» розміщено чинний наказ (актуальність якого в нас викликає обґрунтований сумнів) Державної митної служби Украй-

ни від 7 квітня 2011 року № 289 «Про затвердження Положення про Департамент боротьби з контрабандою та митними правопорушеннями», останні зміни до якого вносились ще у 2012 році (наказ № 676 від 26.11.2012) [13]. Цей наказ прийнятий на заміну наказу Державної митної служби України від 17 червня 2010 року № 655 «Про організаційне вдосконалення діяльності підрозділів митних органів, що здійснюють заходи з боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил», який втратив чинність [14].

Отже, відповідно до наказу від 7 квітня 2011 року № 289 до основних, серед інших, завдань Департаменту боротьби з контрабандою та митними правопорушеннями в межах проблематики нашого дослідження можна віднести: участь у реалізації державної політики України у сфері державної митної справи шляхом запобігання та протидії контрабанді; організацію діяльності митних органів з виявлення, розкриття, припинення й профілактики порушень законодавства з питань державної митної справи, запобігання таким правопорушенням; організацію та проведення заходів з протидії незаконному переміщенню через митний кордон України наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, у тому числі з використанням кінологічних команд митних органів, надання методичної допомоги митним органам з питань організації практичної діяльності кінологічних команд у зонах митного контролю; організацію проведення у взаємодії із правоохоронними органами України та інших країн контрольованих поставок наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів [13].

На наш погляд, особливої уваги заслуговують пункт 3.2. цього наказу, відповідно до якого дозволяється проводити самостійно або у взаємодії з правоохоронними органами України оперативні заходи щодо виявлення, попередження та припинення контрабанди й порушень митних правил, а також пункт 3.5. – проводити спеціальні заходи самостійно або у взаємодії з правоохоронними органами України, у тому числі контрольовані поставки щодо виявлення, попередження, припинення контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, пункт 3.6. – організувати в установленому Держмитслужбою порядку взаємодію й обмін інформацією з митними, правоохоронними органами та іншими органами зарубіжних країн з питань протидії незаконному переміщенню наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів [13].

У п. 1.9. цього наказу зазначається, що Департамент є юридичною особою, проте, на підставі рішення щодо реорганізації, 6 лютого 2014 року до Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України було внесено запис про державну реєстрацію припинення цієї юридичної особи.

На наш погляд, хоча наказ Державної митної служби України від 7 квітня 2011 року № 289 залишається чинним, на сьогодні його зміст має лише історично-інформаційне значення, а керуватися необхідно Положенням про Державну митну службу України, що затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 227. Отже, цей наказ доцільно скасувати.

Відповідно до положень Міжнародної конвенції про адміністративну взаємодопомогу у сфері митних відносин від 27.06.2003 р., для забезпечення належного застосування митного законодавства сторони надаватимуть одна одній адміністративну допомогу шляхом взаємодії митних адміністрацій з метою недопущення, розслідування та припинення митних правопорушень [15]. У цьому контексті В.О. Хома та С.В. Капітанець наголошують, що недовіком вітчизняної системи правоохоронних органів є відсутність у митної служби України права на ведення оперативно-розшукової діяльності, що не дозволяє отримувати оперативно важливу інформацію від відповідних органів сусідніх держав [16, с. 18].

У рішенні Ради національної безпеки і оборони України від 31 жовтня 2008 року «Про боротьбу з контрабандою і порушенням митних правил, координацію діяльності у цій сфері», що введено в дію Указом Президента України від 12 листопада 2008 року № 1030, запропоновано Президентові України вести на розгляд Верховної Ради України проект закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил, передбачивши, зокрема, законодавчі пропозиції з надання митним органам повноважень у сфері оперативно-розшукової діяльності та досудового слідства у справах про контрабанду, та визначити такий законопроект як невідкладний для позачергового розгляду Верховною Радою України [17].

Л.М. Дорофеева слушно зазначає, що проведені у період з 2012 року зміни митного та кримінального процесуального законодавства формально надають підставу для здійснення оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих дій посадовими особами митниць. Однак ста-

ном на 2020 рік наявна організаційна структура та відсутність функціональних повноважень окремих підрозділів унеможлиблюють практичну реалізацію зазначених норм [2, с. 88].

Вивчаючи зарубіжний досвід запобігання та протидії контрабанді, В.О. Хома та С.В. Капітанець зазначають, що оперативні співробітники митних органів, наприклад, США можуть проводити секретні операції зі спостереження за об'єктами, підозрюваними в порушенні законів, правомочні викликати осіб для надання свідчень. Більше того, вони мають право, за наявності відповідних судових санкцій, проводити прослуховування і електронне спостереження, а також здійснювати інші оперативні заходи [16, с. 40].

Висновки. Запропоновано внести зміни до ст. 5 Закону України «Про оперативну розшукову діяльність», термінологічно привевши її до чинного законодавства. А саме фразу «органів доходів і зборів – оперативними підрозділами податкової міліції та підрозділами, які ведуть боротьбу з контрабандою» розділити на дві окремі складові частини, одну з яких викласти в редакції «митних органів – підрозділами, які ведуть боротьбу з контрабандою». Або взагалі виключити цей орган зі ст. 5 Закону України «Про оперативну розшукову діяльність», якщо законодавець не бажає, щоб він здійснював оперативно-розшукову діяльність.

Не внесення відповідних змін, на наш погляд, може свідчити або про несистемний підхід сьогоденного законодавця у законотворчій роботі, або про умисне небажання їх вносити з метою створення правових колізій.

Словосполучення «органи доходів і зборів» продовжує використовуватися не тільки в Законі України «Про оперативну розшукову діяльність», а, наприклад, й у чинному Законі України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю». Так, відповідно до п. в ч. 3 ст. 5 зазначеного Закону до державних органів, які беруть участь у боротьбі з організованою злочинністю, належать органи доходів і зборів. Отже, необхідно внести зміни і до Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» щодо заміни словосполучення «органи доходів і зборів».

Законодавчий дозвіл на здійснення оперативно-розшукової діяльності, що закріплений у ст. 5 чинного Закону України «Про оперативну розшукову діяльність», знайшов своє пряме відображення у п. 28 ст. 4 чинного Положення про Державну митну службу України, що затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 227, проте не було вжито організаційних заходів для практичної реалізації такої діяльності.

Список використаних джерел:

1. Національний звіт за 2017 рік щодо наркотичної ситуації в Україні (за даними 2016 року). Поглиблений огляд наркоситуації в Україні. URL : <http://www.ummcda.org.ua>.
2. Дорофеева Л.М. Здійснення ОРД митними органами: правові можливості та організаційна неспроможність. *Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики XXI століття*. Харків, 2020. С. 86–88.
3. Хома В.О., Заяц В.В. Інституційна спроможність Митної служби України: правоохоронний аспект. *Світ фінансів*. 2020 № 3(64). С. 87–97.
4. Про оперативну розшукову діяльність : Закон України від 18 лютого 1992 року № 2135. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>.
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з проведенням адміністративної реформи : Закон України від 4 липня 2013 року № 406. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/406-18#n61>.
6. Про внесення змін до Митного кодексу України у зв'язку з проведенням адміністративної реформи : Закон України від 4 липня 2013 року № 405. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/405-18#n6>.
7. Митний кодекс України : Закон України від 13 березня 2012 року № 4495. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
8. Про внесення змін до Митного кодексу України та деяких інших законодавчих актів України у зв'язку з проведенням адміністративної реформи : Закон України від 14 січня 2020 року № 440. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/440-20#n158>.
9. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю : Закон України від 30 червня 1993 року № 3341. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12#Text>.
10. Положення про Державну митну службу України : постанова Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 227. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-%D0%BF#n209>.

11. Кримінальний процесуальний кодекс України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
12. Структура Державної митної служби України. URL : <https://customs.gov.ua/structure>.
13. Про затвердження Положення про Департамент боротьби з контрабандою та митними правопорушеннями : наказ Державної митної служби України від 7 квітня 2011 року № 289. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0289342-11#Text>.
14. Про організаційне вдосконалення діяльності підрозділів митних органів, що здійснюють заходи з боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил : наказ Державної митної служби України від 17 червня 2010 року № 655 (втратив чинність). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0655342-10#Text>.
15. Міжнародна конвенція про адміністративну взаємодопомогу у сфері митних відносин від 27.06.2003 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/976_011#Text.
16. Актуальні проблеми удосконалення системи протидії митним правопорушенням : монографія / за заг. ред. В.О. Хоми, В.І. Царенка. Хмельницький : Науково-дослідний центр митної справи Науково-дослідного інституту фіскальної політики Університету державної фіскальної служби України : ФОП Мельник А.А., 2018. 194 с.
17. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 31 жовтня 2008 року «Про боротьбу з контрабандою і порушенням митних правил, координацію діяльності у цій сфері» : Указ Президента України від 12 листопада 2008 року № 1030. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0033525-08#Text>.